

## Giddens ve Klasik Düşünürler (Weber ve Marx)

İçeriği Yazan: [Asaf ŞİMŞEK](#) [1] Zaman: Paz, 09/11/2008 - 07:00

**Yazar:** Asaf Şimşek

Weber, sosyal değişme görüşünün temeline, “rasyonel ve irrasyonel” kavramını koyar. Weber’in epistemolojisinde, irrasyonel olgular ve eylemler geniş yer tutar. Hatta sosyal değişmeyi ateşleyen bir güç olarak gördüğü “karizma” da irrasyonellikle bağlantılıdır; çünkü Weber’e göre karizma, “bütün kurallara yabancı” olması bakımından “özgül olarak irrasyonel” bir güçtü. Karizmatik hareketleri, tarihteki çok önemli bir devrimci unsur, yeni rasyonalizasyon biçimlerinin en kudretli kaynağı haline getiren şey de buydu.

Weber’e göre tarih, hiçbir biçimde, insanın toplumsal gelişiminin rasyonel olarak belirlenmiş ideallere ulaşmaya doğru ilerlediğini varsayan Hegelci “nesnel idealizm”in de Marxizm’in de sandığı gibi “rasyonel” olamazdı. Marx’ın “İnsanlık, kendine her zaman yalnızca çözebileceği görevler verir.” önermesi de tıpkı Hegel’in ünlü “rasyonel olan gerçektir, gerçek olan da rasyonel” önermesi gibi Weber’ in konumuna zıttı. Weber’in zaman zaman ifade ettiği gibi, doğruluk ve iyilik arasında belirli bir tarihsel ilişki yoktu. (Giddens, 1996: 49)

Weber’in değişme konusundaki metodolojisi, “rasyonalite” ile “irrasyonalite” arasında belli kutuplaşmalar yaratılmasına dayanıyordu.

Giddens’a göre, Weber’in yapıtı ve görüşleri, içinde yaşadığı tikel toplumsal ve siyasi bağlamda sınırlı kalmıştır. Bu yüzden tümel bir anlayışla tüm toplumları kapsayacak bir genellemeye imkân vermemektedir. (Giddens, 1996: 58)

Giddens, Marx’ın görüşlerini açıklarken, Weber’in görüşlerine atıfta bulunmayı ihmal etmemiş ve hatta iki teorisyenin görüşlerini hem eleştirel bir bakış açısıyla, hem de karşılaştırmalı olarak sunmuştur.

Weber, Marx’ın sosyal değişme görüşünün temeline koyduğu sınıf çatışmalarının önemini tabii ki kabul ediyordu; ama bunların yaygınlık ve önemlerinin Marx’ın sandığı kadar büyük olduğunu reddediyordu. Weber’e göre, çeşitli türlerde statü grupları arasındaki ve (ulus devletler dahil) siyasi birlikler arasındaki çatışmalarda büyük uygarlıkların tarihsel gelişiminde en az aynı ölçüde önemli rol oynamışlardı. Dolayısıyla kısmi “çıkar” kavramı ekonomik çıkarlarla sınırlanamazdı, toplumsal hayatın başka alanlarına da uygulanabilecek şekilde genişletilmeliydi. Örneğin siyasi partilerin iktidara talip ya da sahip olma durumlarından kaynaklanan ve ille de doğrudan doğruya ortak ekonomik çıkarlara dayanması gerekmeyen çıkarlar vardı. (Giddens, 1996: 77)

Bu iki teorisyenin görüşleri incelendiğinde, birçok alanda farklılıklar ve karşıtlıklara rastlıyoruz. Marx tarihsel gelişmeye bir kalıp dayatmaya çalışmıştır. Bu, Weber açısından izin verilemez bir şey olarak görülmüştür. Karizma kavramı ve bunun Weber’ in sosyolojisinde oynadığı temel rol, Weber’ in insanlık tarihinin (Marx’ın inandığı gibi) rasyonel olmadığı şeklindeki inancını ifade eder. Tarihe keşfedilir bir rasyonalite atfedilmesi Marx’ın düşüncesinin bütünü içindeki temel bir unsur ve Hegel’ e her zaman bağlı kalmasını sağlayan temel bağlantıydı; ama karizma özgül olarak irrasyonel bir şeydi. Bu yüzden de Weber’ e göre karizmatik hareketlerin periyodik olarak ortaya çıkmasının ürünü olarak tarihteki devrimci dinamik, insanların tarihsel gelişimindeki herhangi bir genel rasyonel kalıpla bağlantılandırılmazdı. Ayrıca, Marx, toplumsal gelişimde sınıfın ve dolayısıyla ekonomik çıkarların önemini vurgulayarak, ekonomik ve siyasi iktidarı Weber’den çok daha fazla asimile etme eğilimindeydi. Bu, açıkçası iki yazar arasındaki temel önem taşıyan bir farklılıktır. Bununla birlikte, buradaki farklılık fazla abartılmamalıdır. Marx, örneğin, profesyonel orduların organizasyonu ile modern kapitalizmde emekçilerin ürünlerinden ayrılması arasında bir paralellik olduğunu fark ederek Weber’i öncelemiştir. (Giddens, 1996: 84)

[iletisim@politikadergisi.com](mailto:iletisim@politikadergisi.com)

**Bu yazı, Politika Dergisi Sayı 9'da yer almıştır. Tüm fazladan özellikleri ile özgün sayıyı indirmenizi öneririz. Sayı 9'u indirmek için [buraya tıklayınız](#). [2]**

## Yorumlar

- [Bilim/Kuramsal](#) [3]

**Kaynak URL (02/05/2024 - 21:07 tarihinde yazdırıldı):**

<http://www.politikadergisi.com/makale/giddens-ve-klasik-dusunurler-weber-ve-marx>

### Bağlantılar:

[1] <http://www.politikadergisi.com/pd-uye/asaf-simsek>

[2] <http://www.politikadergisi.com/sites/default/files/PD9.zip>

[3] <http://www.politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/bilimkuramsal>